
Aika: 14.03.2017 klo 18:00 - 20:01

Paikka: Neuvotteluhuone 1 ja 2, Kaupungintalo

LUETTELO KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA

§	Otsikko	Sivu
19	Kokouksen järjestäytyminen	3
20	Viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat (kuntalaki 51 §)	4
21	Sosiaali- ja terveyslautakunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	5
22	Lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslainsäädännöksi	13
23	Sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksut 2017	15
24	Laskujen tarkastajat ja hyväksyjät 2017	18
25	Muut asiat	19
26	Salassa pidettävä asia	20
27	Salassa pidettävä asia	21

Puheenjohtaja: Anna Lena Karlsson-Finne

Läsnä:	Karlsson-Finne Anna Lena Alapappila Annukka Jääskeläinen Tapani Lamberg-Allardt Christel Louhija Jukka Skogster Alf Carlberg-Urrila Petra Ala-Reinikka Tapani Visuri Ilari Tikkanen Ulla Koskinen Tommi Kahanpää Anja Höglund Pia	puheenjohtaja varapuheenjohtaja jäsen jäsen jäsen jäsen varajäsen kaupunginhallituksen edustaja nuorisovaltuuston edustaja sosiaali- ja terveysjohtaja talouspäällikkö vs vanhuspalvelupäällikkö johtava ylilääkäri
Poissa:	Kauppila Matti Selroos Agneta Ström Leena	jäsen jäsen jäsen
Allekirjoitukset	Anna Lena Karlsson-Finne puheenjohtaja	Tommi Koskinen sihteeri
Käsitellyt asiat	19 - 27	
Pöytäkirja tarkastettu		
Allekirjoitukset	Christel Lamberg-Allardt	Tapani Jääskeläinen
Pöytäkirja yleisesti nähtävänä	Kauniaisissa	
Todistaa	Karola Nyman ilmoitustaulun hoitaja	

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 19

14.03.2017

Kokouksen järjestäytyminen

SOTE 14.03.2017 § 19

Lautakunta

- toteaa kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
- valitsee kaksi pöytäkirjantarkastajaa.

Päätös:

Lautakunta

- totesi kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
- valitsi pöytäkirjantarkastajiksi Christel Lamberg-Allardtin ja Tapani Jääskeläisen
- Myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden johtava ylilääkäri Pia Höglundille ja vanhuspalvelupäällikkö Anja Kahanpäälle.

Jukka Louhija saapui kokoukseen klo 18.15 § 21:n käsittelyn aikana ja poistui kokouksesta klo 19.45 § 22:n käsittelyn jälkeen.

Pia Höglund ja Anja Kahanpää poistuivat kokouksesta klo 18.50 § 21:n käsittelyn aikana.

Tapani Ala-Reinikka poistui kokouksesta klo 19.20 § 22:n käsittelyn aikana.

Ilari Visuri poistui kokouksesta klo 19.55 § 25:n käsittelyn jälkeen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 20

14.03.2017

Viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat (kuntalaki 51 §)

SOTE 14.03.2017 § 20

Lautakunnalle on lähetetty esityslistan **oheismateriaalina** luettelo edellisen kokouksen jälkeen tehdyistä viranhaltijoiden päätöksistä, jotka voidaan kuntalain 51 §:n mukaan ottaa lautakunnan käsiteltäväksi.

Lautakunta on päättänyt 22.9.2009. § 83 yhteydessä siitä, että lautakunnan jäsenten tulee ilmoittaa ennen kokousta sosiaali- ja terveysjohtajalle tai talouspäällikölle ne viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat, joista toivovat lisätietoja kokouksessa.

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta päättää

- merkitä tiedokseen esityslistan oheismateriaalista ilmenevät päätökset ja
- olla käyttämättä kuntalain 51 §:n mukaista otto-oikeuttaan otto-oikeuden alaisiin päätöksiin.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016

43/02.06.01/2017

SOTE 07.02.2017 § 14

Lisätiedot:

talouspäällikkö vs. Tommi Koskinen, puh. (09)5056260
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kaupungin rahatoimisto on ohjeistanut 10.12.2016 annetulla valmisteluohjeella lautakuntia vuoden 2016 tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen valmistelussa. Kaupunginhallitus käsittelee tilinpäätöstä ensimmäisen kerran 1.3.2016. Tässä tarkastelussa olevat luvut ovat alustavia ja saattavat muuttua vielä tilinpäätösprosessin aikana.

Talousarvion 2016 käyttötalousosan määrärahat ovat sitovia valtuustoon nähden nettomääräisinä (toimintakulut - toimintatuotot). Seuraavassa on esitetty sosiaali- ja terveyslautakunnan vuoden 2016 talousarvion toteuma tulosalueittain ja toteumaan liittyvät perustelut.

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	3 799 290	3 994 348	3 594 341	3 918 919	109
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-29 031 995	-31 120 910	-31 926 287	-30 699 077	96
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-25 232 705	-27 126 562	-28 331 946	-26 780 159	95

KV on myöntänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalle yhteensä 2 629 000 euron lisämäärärahan vuoden 2016 talousarvioon. Lisämääräraha myönnettiin kahdella eri päätöksellä. 13.6.2016 § 33 myönnettiin 296 000 euroa, joka kohdistui terveysaseman väistöstä johtuviin kustannuksiin ja 14.11.2016 § 59 myönnettiin 2 333 0000 euroa perustuen syksyllä 2016 laadittuun toteumaennusteeseen. Sosiaali- ja terveyslautakunnan käyttötalouden toteumaa on jäljempänä tarkasteltu suhteessa edellä mainituilla lisämäärärahoilla muutettuun talousarvioon.

Sosiaali- ja terveystoimen toimialan toimintakatteen toteuma oli 26,78 miljoonaa euroa (95 %). Toimialan tulojen toteuma oli 3,9 miljoonaa euroa (109 %). Vuoden 2015 tilinpäätökseen nähden tulot pienenevät noin 75 000 euroa. Valtuuston myöntämän lisämäärärahan perusteena ollut tuloennuste laadittiin syksyllä 2016 varovaisesti olettaen, että tulojen kehitys noudattaa alkuvuoden aikana toteutunutta keskimääräistä kehitystä. Tulojen kehitys kuitenkin parantui loppuvuoden aikana, mistä johtuen tulot ylittivät budjetoidun. Tulojen vähentyminen suhteessa vuoteen 2015

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

---

selittyy vanhuspalvelujen myynti- ja maksutuottojen vähentymisellä, kun tulosalueen palvelujen tuotanto on esimerkiksi laitoshoidon osalta siirtynyt kaupungin omista yksiköistä ostopalveluihin.

Toimialan menojen toteuma oli 30,7 miljoonaa euroa (96 %). Menot pienenevät vuoteen 2015 nähden 1,4 % (425 000 euroa). Talousarvion määrärahan reilu alittuminen sekä menojen vähentyminen edellisvuoteen nähden johtuu suurelta osin erikoissairaanhoidon vuoden 2016 toteumasta, joka oli noin 7,7 % edellisvuotta alhaisempi. Erikoissairaanhoidon lisäksi myös vanhuspalvelujen menot pienenevät vuoteen 2015 verrattuna merkittävästi, noin 4,6 %.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat usein luonteeltaan sellaisia, että menojen ennustaminen ja usein karsiminenkin on haasteellista. Näin on ennen kaikkea subjektiivisten oikeuksien osalta, joihin liittyvät palvelut tulee järjestää määrärahoista riippumatta.

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	81	85		112	-100
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-585 035	-635 046	-604 474	-526 557	87
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-584 954	-634 961	-604 474	-526 445	87

Sosiaali- ja terveystoimen hallinnon toimintakate alitti määrärahan noin 78 000 eurolla toteuman ollessa 87 %. Alitus johtuu pääasiassa vuodelle 2016 tarkoitettujen kehittämishankkeiden siirtymisestä, jolloin näihin budjetoitua määrärahaa ei ole käytetty. Ostopalvelujen toteuman ohella hallinnon alitus johtuu henkilöstökulujen odotettua alhaisemmasta toteumasta. Sotehallintoon on budjetoitu koko toimialaa koskevia eläkemaksuja, joiden toteuma vaihtelee vuosittain jonkin verran.

Sosiaalipalvelut

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	902 028	836 901	896 401	1 044 413	117
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-6 136 088	-6 740 079	-7 135 900	-7 210 930	101
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-5 234 059	-5 903 177	-6 239 499	-6 166 517	99

Sosiaalipalvelujen tulosalueen toimintakate alitti talousarvion määrärahan 1,2 % (78 982 euroa). Alitus johtuu pääosin tulojen oletettua suuremmasta

---

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

---

toteumasta. Tulot ylittivät talousarvion 17 %:lla, eli noin 148 000 euroa. Kasvanut tulojen määrä johtuu pääasiassa pakolaisten vastaanottoon liittyvien valtiolta saatavien korvausten kasvusta. Sosiaalipalvelujen tulosalueen tulot ovat siis aina riippuvaisia menoista.

Tulosalueen menot ylittivät talousarvion 1,1 % eli noin 75 000 euroa. Vuoteen 2015 nähden menot kasvoivat 7 %, eli noin 471 000 euroa. Menojen ylitys johtuu pääasiassa toimeentulotukimenojen kasvusta. Toimeentulotukimenojen kasvu lisää myös valtionosuutta sekä pakolaisiin kohdistuessaan valtion täyskorvauksia.

Vuoden 2015 tilinpäätökseen verrattuna sosiaalipalvelujen tulosalueen palvelujen ostot kasvoivat 8,4 % eli noin 376 000 euroa. Tästä noin 200 000 euroa kohdistuu kehitysvammahuollon palveluihin ja 138 000 euroa lastensuojeluun.

Vanhuspalvelut

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	2 165 545	2 247 838	1 918 920	1 923 722	100,3
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-9 167 899	-9 600 476	-9 393 538	-9 158 919	97,5
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-7 002 353	-7 352 638	-7 474 618	-7 235 197	96,8

Vanhuspalvelujen rakennemuutos aloitettiin Villa Bredan vanhainkodin toiminnan lopettamisella vuoden 2016 alussa. Tällä on ollut vaikutusta sekä käyttötalouden toteumaan että toisaalta toteuman ennustamiseen. Vanhuspalvelujen tulosalueen toimintakateen toteuma oli 7,24 miljoonaa euroa, mikä alittaa talousarvion noin 239 000 eurolla. Alitus johtuu pääasiassa ostopalvelujen arvioitua pienemmästä toteumasta.

Vanhuspalvelujen tulojen toteuma oli 100,3 %. Tulot toteutuivat siis lähes muutetun talousarvion mukaisina. Vuoden 2015 tilinpäätökseen nähden tulot kuitenkin laskivat noin 324 000 euroa. Tulojen laskun pääasiallisena syynä on palvelujen rakennemuutos vuoden 2016 aikana.

Tammikummun sairaalan maksutuotot laskivat vuoteen 2015 verrattuna noin 96 000 euroa. Tämä johtuu sairaalan odotettua pienemmästä käyttöasteesta sekä siitä, että toteutuneiden asiakkuuksien joukossa on ollut odotettua vähemmän pitkäaikaispotilaita. Tammikummun sairaalan toiminta loppuu vuoden 2017 alkupuolella. Tämän lisäksi Villa Bredan vanhainkodin asiakkaat ovat olleet vuoden 2016 ajan ostopalvelutoiminnan piirissä, mikä on pienentänyt asiakasmaksutuottoja laskennallisesti noin 50 000 eurolla. Lisäksi Villa Bredan palvelukeskuksen ateriamyynnin tilapäinen siirto ulkoisen palveluntuottajan hoidettavaksi on vähentänyt tuloja noin 113 000 eurolla. Myös laitoshoidosta perittävät kotikuntakorvaukset ovat vähentyneet noin 38 000 eurolla.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

Samalla kun vanhuspalvelujen tulot ovat laskeneet, myös menoissa on merkittävää laskua aiempiin vuosiin. Vuoteen 2015 verrattuna vanhuspalvelujen menot laskivat noin 442 000 euroa, eli 4,6%. Merkittävin menojen lasku on henkilöstökuluissa, jossa on Villa Bredan toiminnan lopettamisesta johtuen laskua noin 15 % (778 000 euroa). Omaishoidon tuen menot ovat kasvaneet vuoden takaisesta tilanteesta noin 71 000 euroa.

Terveydenhuolto

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	408 289	504 917	446 700	570 013	128
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-3 529 269	-3 878 303	-4 241 636	-4 258 189	100
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-3 120 980	-3 373 386	-3 794 936	-3 688 176	97

Terveydenhuollon toimintakate alitti talousarvion noin 2,8%, eli noin 107 000 euroa. Alitus johtuu pääasiassa odotettua suuremmasta tulokertymästä (128%, 123 313 euroa).

Terveydenhuollon käynneistä ulkokuntalaisilta perittävät kotikuntakorvaustuotot kasvoivat vuodesta 2015 noin 27 %. Kasvu on edelleen huomattava, kun huomioidaan että tulojen kasvu on ollut samalla tasolla vuodesta 2014 alkaen, kun terveydenhuollon vapaa liikkuvuus astui voimaan. Asiakasmaksutuotot ovat kasvaneet vuodesta 2015 noin 17 %, mitä voidaan pitää suhteellisen maltillisena kasvuna, koska asiakasmaksuja korotettiin vuodelle 2016 noin 29 %. Kokonaisuutena terveydenhuollon toimintatuotot kasvoivat 12,9% eli 65 000 euroa.

Terveydenhuollon menot ylittivät talousarvion 0,4%, eli noin 16 000 euroa. Vuodesta 2015 menot ovat kasvaneet noin 9,8 %. Menojen kasvu johtuu henkilöstökulujen sekä palveluostojen kasvusta. Henkilöstökulujen kasvussa näkyy esimerkiksi sisäilmaongelmista johtuvat sairauspoissaolot sekä toisaalta myös kaupunginhallituksen 27.5.2015 § 125 terveydenhuoltoon perustamat uudet vakanssit.

Ostopalvelujen toteuman kasvussa taas näkyy terveysaseman remonttiin liittyvä muuton kustannukset, sekä myös kunnilta ja kuntayhtymiltä ostettujen terveyskeskuspalvelujen sekä kiireellisten terveyskeskuskäyntien kasvu.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

Suun terveydenhuolto

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3010 TOIMINTATUOTOT/TULOT	323 347	404 606	332 320	380 659	114,5
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-1 239 828	-1 259 877	-1 350 739	-1 235 213	91,4
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-916 482	-855 271	-1 018 419	-854 554	83,9

Suun terveydenhuollon toimintakateen toteuma oli noin 84%. Tulot ylittivät noin 48 000 euroa ja menot alittuivat noin 116 000 euroa. Tulosta voidaan pitää varsin hyvänä, kun huomioidaan esimerkiksi terveysaseman remontin aikaisesta väistöstä johtunut noin 70 000 euron lisäkustannus. Väistöjärjestelyistä johtuen suun terveydenhuollon henkilöstöresurssi on ollut normaalia pienempi, joten mahdollinen kustannuksissa saatu säästö on näkynyt käyntimäärien ja sen myötä myös esimerkiksi toimintatuottojen vähentymisenä vuoteen 2015 verrattuna.

Erikoissairaanhoito

	TP	TP	TA yht	Toteuma	Tot.
	2 014	2 015	2 016	2 016	%
3500 TOIMINTAKULUT/MENOT	-8 373 877	-9 007 128	-9 200 000	-8 309 270	90
3600 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-8 373 877	-9 007 128	-9 200 000	-8 309 270	90

Erikoissairaanhoidon toteumassa tulee vuoden 2016 osalta huomioida kesäkuussa 2016 maksettu HUS:in vuoden 2015 ylijäämän palautus (n. 332 000 euroa). Palautus kuuluu periaatteessa vuodelle 2015, ja mikäli vuosien 2015 ja 2016 toteuma ”korjataan” palautus huomioiden, voidaan todeta, että vuoden 2016 toteuma on noin 34 000 euroa pienempi kuin vuoden 2015 toteuma. Tämä tarkoittaa noin 0,4 %:n vähentymistä toteumassa. Kehitystä voidaan näinkin ollen pitää erinomaisena, koska vuosina 2005-2015 erikoissairaanhoidon kustannusten kasvu on ollut keskimäärin noin 6 % vuodessa.

Vuonna 2016 laskutettujen erikoissairaanhoidon tuotteiden lukumäärä nousi vuodesta 2015 noin 2,6 % mutta laskutetun tuotteen keskihinta laski 10,3 %.

Sosiaali- ja terveystoimintajohtaja:

Lautakunta päättää merkitä tiedoksi vuoden 2016 käyttötalouden toteuman.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

SOTE 14.03.2017 § 21

Lisätiedot:

talouspäällikkö vs. Tommi Koskinen, puh. 050 383 4260
sosiaali- ja terveysjohtaja Ulla Tikkanen, puh. 050 355 3246
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Talous

Sosiaali- ja terveyslautakunta on 7.2. kokouksessa merkinnyt tiedoksi vuoden 2016 käyttötalouden toteuman. Tämän käsittelyn jälkeen tilinpäätöksen käyttötalousosaan on tarkistusten johdosta tehty tulosvaikutukseltaan suhteellisen pienehköjä muutoksia, jotka johtuvat osto- ja myyntilaskutusten jaksotuksiin ja oikeellisuuteen tehtyihin tarkastuksiin sekä esimerkiksi henkilöstökoulutuksista saataviin korvauksiin. Muutosten vaikutus koko toimialan sitovaan toimintakatteeseen on 21 776 euroa.

Toiminta

Toimintaympäristön muutokset heijastuvat sosiaali- ja terveyspalveluihin ja ohjaavat kehittämistä. Valtakunnallinen sote-uudistus ja siihen liittyvä lainsäädäntövalmistelu on edellyttänyt lausuntojen antamista ja osallistumista paikalliseen valmisteluun aluksi pääkaupunkiseudun kontekstissa ja myöhemmin Uudenmaan maakunnan sote-tiimissä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiluonnokseen annettiin lausunto 7.11.2016. Valinnanvapautta koskevat lakiluonnokset julkaistiin joulukuussa ja lausunnon antaminen siirtyi vuoteen 2017. Pääkaupunkiseudun sote- erillisselvitykseen liittyvää valmistelutyötä tehtiin kevään aikana, mutta koska se ei johtanut ratkaisuun, on keskitytty maakuntatasoiseen valmisteluun. Syksyn aikana varauduttiin toimentulotuen siirtymiseen Kelaan 1.1.2017. Pakolaisten vastaanottoa kuntiin koordinoi ELY-keskus ja Kauniainen täytti kaupungille annetun velvoitteen vastaanottaa vuonna 2016 yhteensä 22 pakolaista ja turvapaikanhakijaa.

Kauniaisten terveysasema on ollut edelleen vetovoimainen ja terveydenhuoltolain 48 § (2014) perustuen oli vuoden 2016 loppuun mennessä terveysasemalle kirjautuneita jo yli 1000.

Apotti on asiakas- ja potilastietojärjestelmä- ja toiminnanmuutoshanke, joka tukee sote-uudistuksessa keskeistä ajatusta palvelujen integraatiosta. Hanke on edennyt suunnitellusti ja ensimmäinen käyttöönotto on syksyllä 2018. Hankkeen edetessä se vaatii yhä enemmän kuntien asiantuntijaresursseja. Kauniaisista on hankkeessa 40 % työajalla kaksi Apotti-asiantuntijaa, IT-asiantuntija ja lisäksi useita asiantuntijoita eri valmisteluryhmissä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

Strategian toteutuminen

Palvelurakenteen keventämisen, asiakaslähtöisen toiminnan sekä palvelujen tarkoituksenmukaisen kohdentamisen ja väestön terveyserojen kaventamisen näkökulmat ovat mukana jokaisessa toimialalle merkittävässä kaupungin strategista painopistettä toteuttavassa tavoitteessa.

Ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen - tavoitteessa (strateginen tavoite 2) kehittämistyö on kohdentunut vanhuspalvelujen palvelurakenteen uudistamiseen ja kotihoidon kehittämiseen.

Vanhuspalvelut muotoutuvat uudelleen, kun 22-paikkaisen Villa Bredan vanhainkodin toiminta lopetettiin vuoden 2016 lopussa. Välittömästi sen jälkeen alkoi suunnittelu Tammikummun terveyskeskussairaalan toiminnan lopettamisesta ja jatkettiin yhteistyötä Espoon kanssa sairaalapalvelujen hankkimisesta Espoon vuonna 2017 valmistuvasta sairaalasta. Tähän kokonaisuuteen liittyy kotihoidon ja kotikuntoutuksen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tukevien palvelujen uudistaminen. Sitä on toteutettu myös GeroMetro-hankkeessa, jossa oli osallistujia vanhuspalveluista ja suun terveydenhuollosta.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämistä tukeva strateginen tavoite 5, on toteutunut yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toiminta on ollut toimintamallien selkiyttämistä ja kuvaamista neuvolapalveluissa, kouluterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa. Perhetyön ja lasten ja nuorten kuntoutuksen palveluketjuja ja osaamista on vahvistettu työnjaon keinoin. Lapsiperheille myönnettävän kotipalvelun avulla on voitu antaa tukea matalalla kynnyksellä. Resurssia on kohdennettu myös maahanmuuttajaperheisiin. Nuorisotakuun piiriin kuuluvat, pitkäaikaistyöttömät ja maahanmuuttajat ovat olleet erityisiä kohderyhmiä. Toteutettuihin omaishoitajien ja pitkäaikaistyöttömien terveystarkastuksiin on osallistuttu odotettua vähemmän.

Talouden ja hallinnon kehittämiseen liittyvää strategista tavoitetta 7 on toteutettu monella tavalla. Se on ollut mm. vastaanoton toimintamallien uudistamista muuttamalla työnjakoa tarkoituksenmukaiseksi, hoitopolkujen tarkentamista sekä asiakkaan nostamista keskiöön mm. palvelumuotoilun keinoin. Sähköisistä palveluista, mm. kansallinen terveysarkisto, omahoitokirjasto, sähköinen terveystarkastus ja valmennusohjelma ovat edenneet. Ne on liitetty osaksi hoitoprosessia ja osaltaan tukevat palvelujen tarkoituksenmukaista kohdentamista. Toimintatapojen muutokset vaikuttavat osaltaan palvelutuotannon tuottavuuden nostamiseen.

Talouden seurannan ja toiminnan kehittämisen tueksi toimiala osallistui keskisuurten kuntien vertailuun. Kauniaisten sosiaali- ja terveyspalvelut sijoittui vertailussa Keravan ja Kirkkonummen tasolle.

Liite 1: Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintakertomus 2016

Liite 2: Strategisten tavoitteiden toteuma 2016

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 14	07.02.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 21	14.03.2017

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta hyväksyy sosiaali- ja terveyslautakunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen vuodelta 2016 liitteiden mukaisesti ja lähettää asian edelleen kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 22

14.03.2017

Lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslainsäädännöksi

146/00.01.00/2016

SOTE 14.03.2017 § 22

Lisätiedot:

sosiaali- ja terveysjohtaja Ulla Tikkanen, puh. 050 355 3246
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö ovat 31.1.2017 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytäneet lausuntoa liitteenä olevasta luonnoksesta valinnanvapauslainsäädännöstä annettavaksi hallituksen esitykseksi.

Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta valmistellaan lainsäädäntö asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hallituksen esityksellä on tarkoitus edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen. Lakia sovelletaan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Jatkovalmistelussa lakiluonnosta täydennetään ja tarkennetaan maakunnan ohjaus- ja seurantajärjestelmää koskevien sekä tuottajien oikeuksien ja velvoitteiden täsmentämiseksi erityisesti asiakas- ja maksusetelijärjestelmässä. Säännöksiin tarkentamisella pyritään siihen, että maakunnalla on riittävät keinot turvata sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhdenvertaisella tavalla ja laissa ja muussa valtakunnallisessa ohjauksessa huolehditaan maakuntien toimivan valtakunnallisesti riittävän yhtenäisellä tavalla. Lisäksi tarkentamisella turvataan asiakkaan oikeusturva sekä selkeytetään palvelutuottajien asemaa. Tarkennukset valmistellaan lausuntokierroksen aikana lausuntopalautteen pohjalta, lausuntopyynnössä on tätä palvelevia kysymyksiä.

Valinnanvapauslainsäädäntöä on valmisteltu maakunta- ja sote-uudistukseen liittyen. Sote- ja maakuntauudistuksessa lisäksi lakiin sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta laaditaan säännöksiä palvelun tuottamista koskevista olennaisista vaatimuksista (akkreditointi tai sertifiointi). Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuottajia koskeva lakiesitys annetaan uudelleen lausunnolle. Näitä sääntöehtoja koskevat lausuntopyynnot on annettu helmikuussa 2017.

Valinnanvapauslainsäädäntöön liittyen potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin esitetään lisättäväksi uudet säännökset tuetusta päätöksenteosta. Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta yksinkertaistetaan myös rahoitusjärjestelmää. Monikanavarahoituksen yksinkertaistamisesta laaditaan hallituksen esitys vuoden 2017 aikana.

Lausunnot on pyydetty toimittamaan sosiaali- ja terveysministeriöön 28.3.2017 klo 16.15 mennessä. Kauniaisten kaupungin lausunnon antaa sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä kaupunginhallituksen valmistelusta kaupunginvaltuusto.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 22

14.03.2017

Lausuntopyynnön materiaalit löytyvät Internet-osoitteesta:
<http://alueuudistus.fi/lausuntopyynto-31-1-2017>

Liite 1: Lakiesitys

Liite 2: Lausuntoluonnos

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta päättää antaa sosiaali- ja terveystoimen valinnanvapauslainsäädännöstä liitteen mukaisen lausunnon ja lähettää lausunnon edelleen KH:n ja KV:n käsiteltäväksi.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 6	17.01.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 23	14.03.2017

Sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksut 2017

SOTE 17.01.2017 § 6

Lisätiedot:

talouspäällikkö vs. Tommi Koskinen, puh. 09 5056 260
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Sosiaali- ja terveystoimen palveluja saavalta asiakkaalta ja potilaalta perittävistä maksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa 734/1992 ja -asetuksessa 912/1992. Laissa säädetään niistä palveluista, jotka ovat palvelun käyttäjälle maksuttomia. Lain mukaan voidaan asetuksella säätää muiden kuin maksuttomaksi säädettyjen palveluiden enimmäismaksu, joita ei voi kunnassa tehtävin päätöksin ylittää.

Kunta voi käyttää harkintavaltaa niiden maksujen kohdalla, joita ei ole säädetty maksuttomaksi, päättämällä maksun tai tuloajan enimmäismäärää alempana, tai määräämällä omilla perusteillaan maksun, silloin kun siitä ei ole säädetty laissa. Maksu voi myös määräytyä palvelun käyttäjän maksukyvyn mukaan. Maksu ei saa koskaan olla suurempi kuin sen tuotantokustannus.

Kauniaisten kaupungin hallintosäännön 1.3. kohdan mukaan sosiaali- ja terveyslautakunta päättää perittävistä maksuista, tulorajoista ja muista korvauserusteista.

Lautakunta on 15.12.2016 § 93 päättänyt korottaa tasasuuruksia asiakasmaksuja valtioneuvoston asetuksen mukaiseen täysimääräiseen maksimiin. Periaatteena on, että maksuja korotetaan asetukseen perustuen joka toinen vuosi. Näin ollen asiakasmaksuihin ei vuodelle 2017 esitetä korotuksia. Eräät liitteessä mainitut summat ovat kuitenkin muuttuneet vuodesta 2016. Muutokset on korostettu liitteeseen punaisella värillä.

Liite: Sosiaali- ja terveystoimen palveluista perittävät asiakasmaksut 1.3.2017 alkaen

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta päättää periä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista liitteen mukaiset asiakasmaksut 1.3.2017 alkaen.

Kokouksessa jaettiin pöydälle muutettu liite, johon on lisätty ehdotus fysioterapian ryhmäkäyntien maksullisuudesta 1.3.2017 alkaen. Lisäksi esittelijä teki asian käsittelyn aikana muutetun päätösehdotuksen, jonka

---

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 6	17.01.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 23	14.03.2017

---

mukaisesti tehostetun palveluasumisen yksikön (Villa Anemone) asiakasmaksujen muuttaminen tuodaan lautakunnan käsittelyyn myöhemmin erikseen.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävät asiakasmaksut 1.3.2017 alkaen muutetun liitteen mukaisesti.

Villa Anemonen asiakasmaksu tuodaan erikseen lautakunnan käsittelyyn myöhemmässä vaiheessa.

SOTE

Lisätiedot:

sosiaalipalvelupäällikkö Jaana Myhrberg, puh. 050 352 3171
talouspäällikkö vs. Tommi Koskinen, puh. 050 383 4260
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Lautakunta on 17.1.2017 päättänyt hyväksyä sosiaali- ja terveyspalveluista vuonna 2017 perittävät asiakasmaksut. Asiakasmaksuihin ei käytännössä tehty kuin pieniä muutoksia, koska laajempi asiakasmaksujen indeksikorotus tehdään STM:n asetuksen mukaisesti joka toinen vuosi. Lautakunta päätti samalla, että Villa Anemonen asiakasmaksuihin tehtävät muutokset tuodaan lautakunnan käsittelyyn myöhemmin. Tässä yhteydessä maksuihin esitetään tehtäväksi vielä kaksi muutakin tarkennusta.

Villa Anemone

Villa Anemonen asiakasmaksut on määritetty vuonna 2014, kun hoivakoti muutettiin laitoshoidon yksiköstä tehostetun palveluasumisen yksiköksi. Asiakasmaksu (kuukausimaksu) määritettiin tällöin siten, että se koostuu:

- Perusmaksusta (100€)
- Ateriamaksusta (500€)
- Hoitomaksusta (enintään 35% tuloista kotihoidon maksutaulukon mukaan)
- Vuokrasta (565€)

Edellä kuvatun asiakasmaksun perusteita ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että maksu muodostuu edelleen periaatteessa edellä mainituista osista, mutta maksu määritetään siten, että se on 85 % asiakkaan nettokuukausituloista siten, että vähimmäiskäyttövaraksi tulee jäädä vähintään 248,82 euroa kuukaudessa. Maksun perustetta ehdotetaan muutettavaksi kahdesta syystä. Ensinnäkin maksun määrittäminen uudella tavalla on käytännössä yksinkertaisempi toteuttaa sekä viranhaltijoiden että asiakkaiden näkökulmasta. Toiseksi kaupunki on kilpailuttanut pks-yhteistyönä vanhusten ympärivuorokautisen asumispalvelun

---

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 6	17.01.2017
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 23	14.03.2017

---

palveluntuottajat. Hankinnan periaatteiden mukaisesti asiakasmaksu on jo ostopalveluissa määritetty nyt ehdotettavalla tavalla. Ei ole tarkoituksenmukaista, että käytännössä samasta palvelusta käytetään erilaisia maksuperusteita.

Käytännössä muutos vaikuttaa jonkin verran positiivisesti Anemonen kuukausittaiseen maksukertymään, mutta muutoksen varsinainen peruste ei ole asiakasmaksutulojen kasvattaminen, vaan käytäntöjen harmonisointi. Tehtyjen selvitysten perusteella muutos vaikuttaisi yksittäisten asiakkaiden maksuihin siten, että pienituloisilla maksu pysyy jokseenkin entisenä tai laskee, mutta suurituloisilla maksu nousee. Lautakunnalle esitetään kokouksessa tarkemmat yksilökohtaiset maksut nykyisen asiakastilanteen perusteella.

Kansainvälinen rokotustodistus keltakuumeesta

Kansainvälisestä rokotustodistuksesta ei ole toistaiseksi peritty maksua. Nyt esitetään, että kansainvälisestä rokotustodistuksesta peritään 20 euron suuruinen maksu. Todistuksia tehdään pääasiassa vapaa-ajan matkailijoille. Esimerkiksi Espoossa todistus on maksullinen (51,40 euroa).

Kotikuntoutuksen maksu

Lautakunnalle ehdotetaan myös, että asiakasmaksuasiakirjaan täsmennetään fysioterapian alle erikseen kotona annettavasta tilapäisestä kuntoutuksesta perittävä maksu 12,10€. Maksu on sama kuin lautakunnan jo aiemmin päättämä muun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittaman kotikäynnin maksu, joten muutos on lähinnä tekninen lisäys asiakirjaan. Säännöllisen kotihoidon asiakkaille kotikuntoutus kuuluu kotihoidon tuloperusteiseen asiakasmaksuun.

Liite: Asiakasmaksut 2017 (muutokset korostettu punaisella värillä)

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta hyväksyy asiakasmaksuasiakirjaan tehtävät muutokset 1.4.2017 alkaen liitteen mukaisesti.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 24

14.03.2017

Laskujen tarkastajat ja hyväksyjät 2017

50/02.06.00/2014

SOTE 14.03.2017 § 24

Lisätiedot:

talouspäällikkö vs. Tommi Koskinen, puh. 050 383 4260
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kaupungin sisäisen valvonnan ohjeen mukaan toimialajohtaja päättää, ketkä ovat oikeutettuja hyväksymään laskuja ja muita maksusuorituksen perusteena olevia asiakirjoja.

Päätöksestä ja vuoden aikana tapahtuvista muutoksista on tehtävä ilmoitus vuosittain rahatoimistoon. Laskun tarkastaminen ja hyväksyminen on eriytettävä eri henkilöille.

Ehdotus sosiaali- ja terveystoimen laskujen tarkastajiksi ja hyväksyjiksi vuodelle 2017 käy ilmi liitteenä olevasta taulukosta.

Liite: Sosiaali- ja terveystoimen laskujen tarkastajat ja hyväksyjät 2017.

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta päättää merkitä tiedoksi sosiaali- ja terveystoimen laskujen tarkastajat ja hyväksyjät vuodelle 2017 liitteen mukaan.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 25

14.03.2017

Muut asiat

SOTE 14.03.2017 § 25

- Tartuntatautilain muutos 1.3.2017
- Kauniaisten sosiaali- ja terveyspalveluista julkaistava esite

Sosiaali- ja terveysjohtaja:

Lautakunta merkitsee tiedoksi ajankohtaisia asioita koskevat selvitykset.

Päätös:

Lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 26

14.03.2017

Salassa pidettävä asia

SOTE 14.03.2017 § 26

Sosiaali- ja terveyslautakunta

§ 27

14.03.2017

Salassa pidettävä asia

SOTE 14.03.2017 § 27

MUUTOKSENHAKUOHJEET

Pöytäkirja

Päätöstä koskevia pöytäkirjan otteita ja liitteitä voi pyytää Kauniaisten kaupungin kirjaamosta (katso yhteystiedot oikaisuvaatimusohjeen alla).

Muutoksenhakukiellot ja kieltojen perusteet

Kuntalain 91 §:n (365/1995) mukaan seuraavista päätöksistä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Pykälät: 19, 20, 21, 22, 24, 25

Muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälät ja lakiviittaukset:

Oikaisuvaatimusohje

Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi kuntalain 89 §:n 1 mom. (365/1995) mukaan tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Pykälät: 23

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Työsopimussuhteeseen ottamisesta tai päättämisestä voidaan kuitenkin tehdä oikaisuvaatimus vain jos perusteina ovat, että 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, 2) päätöksen tehnyt viranomaisen on ylittänyt toimivaltansa tai 3) päätös on muuten lainvastainen.

Oikaisuvaatimusviranomaisen

Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, ja yhteystiedot:

Sosiaali- ja terveyslautakunta		
Kauniaisten kaupunki	Sähköposti:	kirjaamo@kauniainen.fi
Kirjaamo	Puh.	09 50561
Kauniaistentie 10	Faksi:	09 5056 535
PL 52, 02701 KAUNIAINEN	Kirjaamon aukioloaika:	klo 8.00–15.45

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja se on toimitettava kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen sisältö ja muoto

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava 1) päätös, johon haetaan oikaisua, 2) se, millaista oikaisua vaaditaan ja 3) millä perusteella oikaisua vaaditaan.

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava oikaisuvaatimuksen tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero. Jos oikaisuvaatimus päätös saadaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Oikaisuvaatimuksen tekijän, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava oikaisuvaatimus. Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Valitusosoitus

Alla mainittuihin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta myös se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, 2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai 3) päätös on muuten lainvastainen. Valitusperusteena ei voida käyttää sitä, että päätös on yksityisoikeudellisten säännösten vastainen. Valittajan tulee esittää valituksen perusteet valitusviranomaiselle ennen valitusajan päättymistä.

Muun lain nojalla tehdyn oikaisuvaatimuksen tai valituksen osalta muutoksenhakuoikeus määräytyy sen lain mukaan.

Valitusviranomainen

Viranomainen, jolle valitus tehdään, ja yhteystiedot:

Helsingin hallinto-oikeus	Sähköposti:	helsinki.hao@oikeus.fi
Tuomioistuimet-talo	Puh.	029 56 42000
Kirjaamo	Faksi:	029 56 42079
Radanrakentajantie 5	Kirjaamon aukioloaika:	klo 8.00–16.15
00520 HELSINKI		

Kunnallisvalitus, pykälät:	Valitusaika	30	päivää
Hallintovalitus, pykälät: 26, 27 (katso erillinen muutoksenhakuohje)	Valitusaika	30	päivää

Muu valitusviranomainen (katso erillinen muutoksenhakuohje)

Kunnallisvalitusaika ja sen alkaminen

Kunnallisvalitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja se on toimitettava valitusviranomaisen kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta valitusaikaan. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Kunnallisvalituksen sisältö ja muoto

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta. Valituksessa on ilmoitettava

- valittajan nimi, kotikunta, postiosoite, puhelinnumero ja muut tarvittavat yhteystiedot,
- päätös, johon haetaan muutosta,
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi,
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan,
- sähköpostiosoite, jos valitusviranomaisen päätös saadaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi, kotikunta ja postiosoite.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valitus. Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Valitukseen on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Oikeudenkäyntimaksu

Hallinto-oikeus voi tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukaan periä muutoksenhakuasian käsittelystä oikeudenkäyntimaksun (1.1.2016: 250 euroa).